

گفت وگویی «ایران» با حمید حسینی، رئیس اسبق اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفتی درباره فرصت‌ها و موانع همکاری پتروشیمی ایران و عربستان

سرعت‌گیر تحریم‌ها

در بحبوحه تحولات منطقه‌ای و تلاش‌های اخیر برای بازسازی روابط اقتصادی ایران و عربستان، مسیر توسعه صنعت پتروشیمی دو کشور به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محورهای همکاری و رقابت منطقه‌ای مورد توجه قرار گرفته است. **حمید حسینی**، رئیس اسبق اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی و عضو اتاق بازرگانی در گفت‌وگو با «ایران»، به تحلیل روند سیاستگذاری ایران و عربستان در صنعت پتروشیمی پرداخته است. او تأکید می‌کند که تحریم‌ها به‌طور مستقیم یکی از مهم‌ترین عوامل محدودکننده توسعه صنعت پتروشیمی ایران و مانع اصلی در شکل‌گیری زنجیره‌های ارزش پایدار بوده‌اند؛ موانعی که افزون بر مهار ظرفیت واقعی تولید، توانایی ایران در ارتقای محصولات پایه به شکل صنعتی و ارزش‌آفرین را نیز تضعیف کرده‌اند. حسینی با نگاهی مقایسه‌ای به ساختار زنجیره‌ای جهانی توضیح می‌دهد که یک پتروشیمی موفق به توازن دقیق میان حلقه‌های مختلف تولید نیاز دارد؛ از خوراک اولیه تا محصول نیمه نهایی و نهایتاً محصول نهایی صنعتی؛ امری که بدون توسعه هماهنگ و سرمایه‌گذاری مؤثر تحقق نمی‌یابد. او همچنین با اشاره به تعاملات محدود بخش خصوصی ایران با عربستان می‌گوید، تحریم‌ها نه تنها مانع ورود ایران به بازارهای مشترک شده‌اند بلکه ظرفیت همکاری متقابل در تأمین نیازهای فناورانه و توسعه صادرات متقابل را نیز کاهش داده‌اند. از نگاه حسینی، بازگشت به مسیر تعامل هوشمندانه و بازگشایی زنجیره‌های مشترک، مستلزم اصلاح سیاست‌های اقتصادی، تضمین امنیت سرمایه‌گذاری و مدیریت هماهنگ منابع خوراک و تولید است تا صنعت پتروشیمی ایران بتواند جایگاه واقعی خود را در معادلات منطقه‌ای باز یابد.

تولیدات با کیفیتی به بازار عرضه شد، در حالی که فشار مالی قابل توجهی هم بر اقتصاد کشور وارد نشد. واحدهایی که در این دو دهه پس از جنگ راه‌اندازی شدند، با بهره‌گیری از لیسانس و دانش فنی شرکت‌های بزرگ بین‌المللی پتروشیمی از جمله «لینده» و «تکنیک»، موفق به تولید محصولات با استاندارد جهانی شدند و زیرساخت‌های صنعتی کشور را به سطحی قابل توجه ارتقا دادند. این تجربه تاریخی نشان می‌دهد که توسعه پایدار صنعت پتروشیمی ایران، ترکیبی از مدیریت هدفمند، بهره‌گیری از سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال فناوری بین‌المللی بوده و بنیان مستحکمی برای رشد این صنعت در دهه‌های بعد فراهم کرده است.

■ **تحریم‌ها تا چه اندازه مانع توسعه تعاملات بخش خصوصی ایران با عربستان و دیگر کشورها شده و آیا راهکارهایی برای کاهش اثر این محدودیت‌ها وجود دارد؟**

اگر با تغییرات مدیریتی در سال ۱۳۸۴ و ۱۳۸۶ و همچنین تحریم‌ها مواجه نمی‌شدیم، می‌توانستیم تمامی پروژه‌هایی را که با ظرفیت حدود ۱۴۰ میلیون تن در زنجیره‌های اول، دوم و سوم پتروشیمی طراحی شده بود، به‌طور کامل راه‌اندازی کنیم. در آن صورت، امروز به جای تولید حدود ۹۳ میلیون تن محصول پتروشیمی، قادر بودیم به ظرفیت کامل ۱۴۰ میلیون تن دست یابیم. متأسفانه به دلیل محدودیت‌های تأمین مالی و نبود امکان دسترسی به دانش فنی نتوانستیم زنجیره سوم پتروشیمی را که عمدتاً شامل رزین‌ها، چسب‌ها و محصولات تخصصی بود، به‌طور کامل توسعه دهیم. همچنین موفق نشدیم موتور سوم زنجیره اول پتروشیمی که مواد پایه پتروشیمی را تولید می‌کند و زنجیره دوم صنعتی پتروشیمی شامل پلیمرها، کودهای شیمیایی و متانول را هم به بهره‌برداری برسانیم.

به همین دلیل، تمرکز خود را بیشتر به سمت توسعه پروژه‌هایی هدایت کردیم که دانش فنی آنها در اختیار ما بود، مانند تولید اوره و متانول. در این حوزه‌ها، به‌رغم محدودیت‌های سرمایه‌گذاری، موفق

■ **چه عوامل نهادی، اقتصادی و دیپلماتیک باعث شده تا برخی از شرکت‌های پتروشیمی ایران در همکاری با صنایع خارجی موفق عمل کنند و این موفقیت‌ها چه درس‌هایی برای سیاستگذاری صنعتی و تجاری ایران دارند؟**

صنعت پتروشیمی ایران دارای سابقه‌ای طولانی است که ریشه‌های آن به پیش از انقلاب اسلامی بازمی‌گردد. در آن دوران، ظرفیت تولید کشور حدود ۳ میلیون تن بود و سالانه نزدیک به یک و نیم میلیون تن محصول پتروشیمی تولید می‌شد. واحدهایی همچون پتروشیمی شیراز (اوره شیراز)، پتروشیمی خراسان (واحد کربن بلک) و دیگر واحدهای شیمیایی کشور، نقش کلیدی در تولید محصولات پایه پتروشیمی ایفا می‌کردند. این دوره، به‌رغم محدودیت‌های فناوری و زیرساختی، پایه‌های اولیه توسعه صنعتی کشور در این بخش را شکل داد.

با وقوع انقلاب و شروع جنگ تحمیلی، روند توسعه صنعت پتروشیمی با اختلال جدی مواجه شد. پروژه‌های مشترک ایران با ژاپن بویژه در منطقه بندر امام نیمه‌تمام باقی ماند و بسیاری از سرمایه‌گذاری‌ها و انتقال دانش فنی متوقف شد. این وقفه باعث شد تا طی سال‌های جنگ امکان توسعه گسترده واحدهای پتروشیمی فراهم نشود و صنعت با محدودیت‌های جدی در تولید و بهره‌برداری مواجه شود.

پس از پایان جنگ، از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۶، مدیریت صنعت پتروشیمی کشور به مهندس رهگذر واگذار شد که دوره‌ای کلیدی در بازسازی و ساماندهی این صنعت بود. در ادامه، دوره کوتاهی نیز تحت مدیریت مهندس حسینی گذشت و از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴ با مدیریت نعمت‌زاده، تلاش‌های مضاعف برای توسعه پتروشیمی ایران آغاز شد.

در این دوره، پروژه‌های طراحی شده و اعلام‌شده پیشین به مرحله اجرا رسید و بسیاری از واحدهای مهم پتروشیمی با بهره‌گیری از فاینانس خارجی و همکاری با شرکت‌های خارجی راه‌اندازی شدند. بدین ترتیب این همکاری‌ها امکان خرید دانش فنی و تجهیزات پیشرفته اروپایی را فراهم آورد و

